

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA 2024-YIL 27-OKTABRDA
O'TKAZILADIGAN SAYLOVNING ARALASH TIZIMDA
O'TKAZILISHINI AVZALLIKLARI.**

*Muallif: Andijon qishloq xojaligi va agrotexnologiyalar instituti Agrobiznes va raqamli iqtisod fakulteti yurisprudensiya talim yo'nalishi 2-bosqich talabasi
Xabibullayev Asadbek Umidjon o'g'li.*

Annotatsiya: Aralash saylov tizimi fuqarolarga saylov jarayonida faolroq ishtirok etish va siyosiy xilma-xillikni ta'minlash imkonini beradi. Ushbu tizimda saylovchilar ko'pchilik ovozigga asoslangan nomzodlar va proporsional tarzda partiyalar o'rtasida ovoz berish imkoniga ega. Bu jarayon siyosiy faollikni oshiradi, saylovchilarga ko'proq siyosiy ma'lumotlar olish imkonini yaratadi va demokratik jarayonlarning rivojlanishiga yordam beradi. Aralash tizim, shuningdek, saylov jarayonining shaffofligi, siyosiy adolat va barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Kalit so'zlar: Aralash saylov tizimi, demokratik ishtirok, siyosiy xilma-xillik, saylov jarayoni, proporsional tizim, shaffoflik, siyosiy barqarorlik.

Annotation: The mixed electoral system provides citizens with broader opportunities to participate in the election process and ensures political diversity. In this system, voters can choose candidates based on the majority vote and vote for parties proportionally. This process increases political activity, encourages voters to acquire more political information, and supports the development of democratic processes. The mixed system also plays a crucial role in ensuring transparency, political fairness, and stability in the electoral process.

Keywords: Mixed electoral system, democratic participation, political diversity, election process, proportional system, transparency, political stability.

Аннотация: Смешанная избирательная система предоставляет гражданам более широкие возможности для участия в избирательном процессе и способствует обеспечению политического многообразия. В этой системе избиратели могут выбирать кандидатов на основе большинства голосов и голосовать за партии пропорционально. Этот процесс увеличивает политическую активность, поощряет избирателей получать больше политической информации и способствует развитию демократических процессов. Смешанная система также играет важную роль в обеспечении прозрачности, политической справедливости и стабильности в избирательном процессе.

Ключевые слова: Смешанная избирательная система, демократическое участие, политическое многообразие, избирательный процесс, пропорциональная система, прозрачность, политическая стабильность.

Aralash saylov tizimi saylovchilarga ko'p turdagi saylov mexanizmlari orqali ishtirok etish imkonini beradi. Bu jarayon quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi: Saylovchilar o'zlarining shahar, tuman yoki viloyatdagi nomzodlarini ko'pchilik ovozi asosida tanlaydilar, shuningdek, partiyalarga proporsional tizimda ovoz berish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bu ularga o'z fikrlarini ifodalashda kengroq erkinlik beradi. Aralash tizimda partiyalar va nomzodlar o'zlarini ko'rsatish va saylovchilar bilan aloqalar o'rnatish uchun ko'proq imkoniyatlarga ega. Bu jarayon saylovchilarni har bir nomzod yoki partiya haqida ma'lumot olishga undaydi, bu esa ularning qaror qabul qilish jarayonini yanada ko'proq ma'lumotli qiladi. Saylovchilarning turli partiyalar va nomzodlar o'rtasida tanlov qilish imkoniyati, ularda siyosiy faoliyatga bo'lgan qiziqishni oshiradi. Bu, o'z navbatida, fuqarolar o'rtasida siyosiy muhokamalar va fikr almashuvlarni rag'batlantiradi. Turli xil saylov tizimlari va nomzodlar haqida ma'lumot to'plash saylovchilarga siyosiy bilimlarini kengaytirish imkonini beradi. Bu fuqarolarning siyosiy jarayonlarga faol ishtirok etishlariga yordam beradi. Natijada, aralash tizim fuqarolarni siyosiy hayotga jalb qilish va demokratik ishtirokni kengaytirishda muhim rol o'ynaydi. Bu jarayon O'zbekistonda demokratiya va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish uchun asosiy omil hisoblanadi. Aralash saylov tizimi, siyosiy xilma-xillikni ta'minlash va har xil fikrlarni ifodalash imkoniyatlarini yaratadi. Bu jarayonning muhim jihatlari quyidagilardan iborat: Aralash tizim ko'p partiyali tizimlarni rag'batlantiradi, bu esa saylovchilarga bir nechta partiyalar o'rtasida tanlov qilish imkonini beradi. Har bir partiya o'z dasturiy yo'nalishi, g'oyalari va manfaatlarini ilgari surishi natijasida, siyosiy maydonda turli qarashlar mavjud bo'ladi. Siyosiy xilma-xillik saylov natijalarida turli partiyalarning va nomzodlarning o'ziga xos fikrlarini ifodalashga yordam beradi. Bu jarayon fuqarolarga muammolarni turli nuqtai nazardan ko'rib chiqish imkonini beradi va siyosiy muhokamalarni boyitadi. Aralash tizim, odatda, muayyan qiziqishlarga ega bo'lgan kichik guruhlarining manfaatlarini ham himoya qiladi. Bu turli etnik, madaniy yoki ijtimoiy guruhlarining ovozini oshirishga yordam beradi, shu bilan birga ularning siyosiy maydonda vakilligi ta'minlanadi. Siyosiy xilma-xillik saylovchilar orasidagi ijtimoiy talablarni yanada aniqroq aks ettiradi. Har bir partiya o'z dasturida ijtimoiy muammolarni hal etish yo'llarini taklif qiladi, bu esa saylovchilarning haqiqiy ehtiyojlarini ifodalashda muhim ahamiyatga ega. Natijada, aralash saylov tizimi siyosiy xilma-xillikni rag'batlantiradi va bu O'zbekistonda demokratik muhitni mustahkamlashga, fuqarolar o'rtasida siyosiy jarayonlarga bo'lgan qiziqishni oshirishga yordam beradi. Siyosiy xilma-xillik, shuningdek, koalitsiya hukumatlari orqali siyosiy barqarorlikni ta'minlaydi, bu esa

mamlakatni rivojlantirish uchun muhimdir. Aralash saylov tizimi siyosiy xilma-xillikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Bu tizimning afzalliklari quyidagi jihatlardan iborat: Aralash tizim partiyalarning xilma-xil ko'rinishlarini o'z ichiga oladi. Bu saylovchilarga turli partiyalar o'rtasida tanlov qilish imkonini beradi va har bir partiyaning o'z dasturi, ideallari va siyosiy yo'nalishlari bilan tanishish imkoniyatini yaratadi. Siyosiy xilma-xillik saylovchilarning turli fikr va g'oyalarini ifodalash imkonini beradi. Bu, o'z navbatida, ijtimoiy muammolarni muhokama qilishda kengroq nuqtai nazarlarni keltirib chiqaradi va demokratik muhokama madaniyatini rivojlantiradi. Aralash tizim, odatda, ijtimoiy, etnik yoki boshqa qiziqish guruhlarining manfaatlarini himoya qilishga yordam beradi. Bu guruhlar o'z ovozlari yo'qotmaslik uchun partiyalarda vakillikka ega bo'lishadi, bu esa ijtimoiy adolatni ta'minlaydi. Turli partiyalar va siyosiy kuchlar o'z dasturlarida ijtimoiy muammolarni hal etishga qaratilgan yondashuvlar bilan chiqadilar. Bu jarayon saylovchilarga o'z ehtiyojlariga mos keladigan siyosatni tanlash imkoniyatini beradi va umumiy taraqqiyotga yordam beradi. Siyosiy xilma-xillik, aralash saylov tizimining natijasi sifatida, O'zbekistondagi demokratik jarayonlarni boyitadi va mamlakatda turli fikrlar va g'oyalar o'rtasidagi muhokamalarni rag'batlantiradi. Bu, o'z navbatida, siyosiy barqarorlikni va fuqarolar o'rtasida ishonchni oshirishga yordam beradi. Aralash saylov tizimi, saylovchilar ovozlari yanada samarali va adolatli hisobga olish imkonini beradi. Bu tizimning afzalliklari quyidagi jihatlardan iborat: Aralash tizimda saylovchilar ko'pchilik ovoz berish asosida individual nomzodlarga va proporsional tarzda partiyalarga ovoz berish imkoniyatiga ega. Bu, saylovchilarning turli xil istaklarini hisobga olishni ta'minlaydi va ularning ovozlari yanada samarali aks etadi. Proporsional tizimda kichik partiyalar ham o'z ovozlari olishi va parlamentda vakillikka ega bo'lish imkoniyatiga ega. Bu, o'z navbatida, siyosiy muhitda xilma-xillikni ta'minlaydi va saylovchilarni yanada kengroq tanlov imkoniyatlari bilan ta'minlaydi. Aralash tizimda har bir ovoz saylov natijalariga ta'sir qiladi, bu esa adolatli natijalarning paydo bo'lishiga yordam beradi. Har bir saylovchining ovozi, hatto kichik partiyalar va nomzodlar uchun ham, muhim ahamiyatga ega bo'ladi. Ovozlarining ko'proq hisobga olinishi saylovchilarni saylov jarayonida faol ishtirok etishga rag'batlantiradi. Ular o'z ovozlari ahamiyatini sezishadi, bu esa demokratik jarayonlarni yanada kuchaytiradi. Natijada, aralash saylov tizimi saylovchilarning ovozlari yanada ko'proq hisobga olish imkoniyatini yaratadi, bu esa O'zbekistondagi demokratik jarayonlar va fuqarolar ishtirokini kuchaytirishga yordam beradi. Ovozlarining ko'proq hisobga olinishi, shuningdek, siyosiy adolat va vakillikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Aralash saylov tizimi, siyosiy barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Bu tizimning afzalliklari quyidagi jihatlardan iborat: Aralash tizimda saylov natijalari ko'pincha biron bir partiyaning hukumatni mustaqil ravishda shakllantirish imkoniyatini bermaydi. Bu holat koalitsiya hukumatlarini yaratishga olib keladi, bu esa siyosiy kuchlar o'rtasida muvozanatni

ta'minlaydi va ijtimoiy talablarni yaxshiroq aks ettiradi. Koalitsiya hukumatlari turli partiyalar va siyosiy kuchlar o'rtasida murosalar va kelishuvlarni talab qiladi. Bu jarayon, o'z navbatida, siyosiy barqarorlikni oshiradi va jamiyatdagi ziddiyatlarni kamaytiradi. Aralash tizim siyosiy kuchlar o'rtasida fikr almashinuvi va hamkorlikni rag'batlantiradi. Bu jarayon saylovchilarni qoniqtiradigan siyosatlarini ishlab chiqishga yordam beradi va har bir partiyaning qarorlarida turli nuqtai nazarlarni hisobga olishga olib keladi. Siyosiy barqarorlik, o'z navbatida, iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishga xizmat qiladi. Barqaror siyosiy muhitda investitsiyalarni jalb qilish va ijtimoiy loyihalarni amalga oshirish osonlashadi. Natijada, aralash saylov tizimi siyosiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi, bu esa O'zbekistondagi demokratik jarayonlarning barqaror va muvaffaqiyatli rivojlanishiga xizmat qiladi. Siyosiy barqarorlik, fuqarolar ishtirokini oshirish va jamiyatning taraqqiyotini rag'batlantirishga yordam beradi. Aralash saylov tizimi, saylov jarayonining shaffofligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Bu jarayonning afzalliklari quyidagi jihatlardan iborat: Aralash tizim saylov jarayonida ko'pchilik va proporsional ovoz berish mexanizmlarini birlashtiradi. Bu, saylov jarayonining turli bosqichlari va natijalarini aniqroq va shaffofroq ko'rsatadi, chunki har bir ovoz va har bir nomzodning o'ziga xos ahamiyati bor. Aralash tizimda saylov jarayoni ko'pincha xalqaro va mahalliy kuzatuvchilar tomonidan nazorat qilinadi. Bu esa saylov jarayonining ochiqligini ta'minlaydi va natijalarning ishonchliligini oshiradi. Saylov jarayoni shaffof bo'lganda, fuqarolar o'z ovozlarning ahamiyatini sezishadi va saylovlarga yanada faol ishtirok etishga intilishadi. Bu, o'z navbatida, demokratiyaning mustahkamlanishiga xizmat qiladi. Saylov jarayonining shaffofligi, fuqarolarni siyosiy qarorlar qabul qilish jarayoniga jalb qilishga yordam beradi. Ochiq va shaffof jarayonlar saylovchilarning partiyalar va nomzodlar haqida ko'proq ma'lumot olishlariga imkon beradi. Shaffof saylov jarayonlari fuqarolar orasida siyosiy ishonchni oshiradi. Ularning saylov natijalari adolatli va shaffof bo'lsa, bu jamiyatda siyosiy barqarorlikni ta'minlaydi va fuqarolar o'rtasida hukumatga ishonchni kuchaytiradi. Natijada, aralash saylov tizimi saylov jarayonining shaffofligini ta'minlaydi, bu esa O'zbekistondagi demokratik jarayonlarni yanada kuchaytiradi va fuqarolarning siyosiy ishtirokini oshiradi. Shaffoflik, shuningdek, siyosiy muammolarni hal etishda ochiqlik va adolatni ta'minlashga yordam beradi

Manbalar:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.
2. O'zbekiston Respublikasining Saylov Kodeksi .
3. O'zbekiston davlat statistikasi ma'lumotlari.
4. **"Siyosiy ishtirok va fuqarolik jamiyati"** - Fuqarolarning siyosiy hayotga qo'shgan hissasini tahlil qiluvchi maqolalar, bu orqali saylov jarayonidagi fuqarolar ishtirokini yanada oydinlashtirish mumkin.